

Jesper Strömbäck* och **Lars Nord****

Samma politiska nyheter, men lite mer privat

För att demokratin ska fungera krävs det att människor är åtminstone någorlunda informerade om politik och samhälle (Dahl, 1998). Det är en förutsättning för att man bland annat ska kunna ta ställning i olika samhällsfrågor och rösta på ett sätt som ligger i linje med de egna åsikterna. I det sammanhanget har nyhetsmedierna en viktig demokratisk funktion. Även om digitaliseringen har gjort att det finns många informationskällor vid sidan av nyhetsmedierna utgör de – i sina traditionella eller digitala former – för de allra flesta den viktigaste källan till information om politik och samhälle (Shehata & Strömbäck, 2014; Strömbäck, 2015a). Hur nyhetsmedierna rapporterar om politik har därför stor betydelse ur ett demokratiskt perspektiv.

Det gäller både nationellt och lokalt. Dessvärre finns det relativt lite svensk forskning om hur lokala medier rapporterar om politik. Med några undantag (se exempelvis Nord & Nygren, 2002) domineras

* Jesper Strömbäck är professor i journalistik och politisk kommunikation vid Göteborgs universitet.

** Lars Nord är professor i politisk kommunikation och journalistik vid Mittuniversitetet.

forskningen av studier kring de nationella mediernas politiska rapportering. Merparten av forskningen kring den politiska nyhetsjournalistiken, både nationellt (Asp & Bjerling, 2014; Strömbäck, 2013) och lokalt (Nord & Nygren, 2007) handlar dessutom om bevakningen av valrörelser.

Mot den bakgrunden är syftet med det här kapitlet att undersöka och jämföra den politiska nyhetsjournalistiken i lokala och nationella medier under 2007 och 2014. Särskilt fokus kommer att riktas mot de journalistiska gestaltningarna och journalistikens tilltal och förhållningssätt.¹

Politisk nyhetsjournalistik lokalt och nationellt

Undersökningen bygger på samtliga de artiklar, inslag och webbnyheter i Mediestudiers innehållsanalys som huvudsakligen handlar om politik. Totalt handlar det om 1312 nyheter, motsvarande 14 procent av samtliga undersökta nyheter. Av tabell 1 framgår hur dessa fördelar sig per år, utgivningsområde, medietyp och publiceringsform. Två mönster är särskilt tydliga: det ena att förekomsten av politiska nyheter är större i morgontidningarna än i övriga medietyper, det andra att förekomsten av politiska nyheter är betydligt större i riksmedierna än i de lokala medierna.

¹⁾ Översättningar av engelska citat är våra egna.

Tabell 1. Förekomst av politiska nyheter (år, utgivningsområde, medietyp och publiceringsform).

	Antal	Procent
År		
2007	560	43
2014	752	57
Utgivningsområde		
Riks	721	55
Stockholm	200	15
Sundsvall	192	15
Värmland	199	15
Medietyp		
TV	160	12
Radio	106	8
Kvällstidningar	210	16
Morgontidningar	777	59
Gratistidningar	59	5
Publiceringsform		
Analogt	630	48
Digitalt	682	52

Kommentar: Riksmedier = SVT.se Rapport, SR Ekot, Aftonbladet, Expressen, Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, TV4; Stockholmsmedier = Metro, Mitt i, Södermalmsnytt, ABC, P4 Stockholm; Sundsvallsmedier = Dagbladet, Sundsvalls Tidning, P4 Västernorrland, Mittnytt, Sundsvalls Nyheter; Värmlandsmedier = SR Värmland, Värmlandsnytt, Värmlands Folkblad, Nya Wermlands-Tidningen.

När det gäller innehållet i de politiska nyheterna är det av särskilt intresse att studera hur journalistiken gestaltar den verklighet som nyheterna handlar om. Gestaltningsteorin är idag en av mest framträdande teorierna kring hur journalistiken (re)konstruerar den verklighet som nyheterna handlar om och hur det påverkar människor (Reese, Gandy & Grant, 2001; D'Angelo & Kuypers, 2010). Teorin utgår från det enkla faktum att nyheternas format alltid är begränsat medan verkligheten är obegränsad. Det är därför omöjligt för journalistiken att spegla verkligheten i

dess helhet. Istället handlar journalistiken i hög grad om att välja och välja bort. Det kan handla om vad man ska rapportera om, vilka källor man ska tala med, vilka ord och bilder som ska användas och vilket perspektiv som ska anläggas. Tillsammans formar dessa val de journalistiska gestaltningarna av det nyheterna handlar om. Att gestalta något handlar därmed om att ”välja ut några aspekter av en uppfattad verklighet och göra dem mer framträdande i en kommunicerande text” (Entman, 1993, sid 52). Forskning visar också att de sätt på vilka medierna gestaltar verkligheten påverkar hur människor uppfattar det som nyheterna handlar om (för en aktuell översikt, se Shehata, 2015).

Journalistiska gestaltningar kan antingen avse specifika frågor, organisationer eller aktörer, exempelvis skatter eller regeringen, eller vara generella (de Vreese, 2005). När det gäller generella gestaltningar har tidigare forskning bland annat undersökt i vilken grad som journalistiken använder episodiska respektive tematiska gestaltningar (Iyengar, 1991). När journalistiken använder sig av *episodiska gestaltningar* fokuserar den på enstaka händelser eller använder enstaka händelser för att illustrera generella fenomen, medan *tematiska gestaltningar* kännetecknas av att journalistiken fokuserar på generella sammanhang och bakgrunder. Ett exempel skulle kunna vara att en artikel antingen fokuserar på hur en enskild skola drabbas av nedskärningar (episodisk gestaltning) eller på hur resurserna till skolan har förändrats och vilka effekter det får (tematisk gestaltning). Enligt tidigare forskning kan dessa gestaltningar ha betydelse för om män-

niskor lägger ansvaret för att problem finns och för att de åtgärdas på den samhälleliga, politiska eller individuella nivån (Iyengar, 1991).

Nära kopplat till detta är ifall nyheterna gestaltar något som om det framförallt är en fråga som har betydelse och konsekvenser på den individuella eller samhälleliga nivån. Till exempel kan en bensinskattehöjning gestaltas utifrån hur den påverkar individer eller utifrån hur den påverkar samhället. Arbetslöshet kan på samma sätt gestaltas som en fråga som i första hand handlar om individerna eller om samhället i stort, exempelvis den ekonomiska utvecklingen eller sysselsättningspolitiken.

Någon forskning som undersöker dessa gestaltningar på lokal nivå, eller som jämför hur vanliga de är i lokala respektive nationella medier, känner vi inte till. Av det skälet finns det skäl att närmare undersöka förekomsten av episodiska respektive tematiska gestaltningar och individuella respektive samhälleliga gestaltningar i de politiska nyheterna lokalt och nationellt. Resultaten redovisas i tabell 2.

Tabell 2. Journalistiska gestaltningar i den politiska nyhetsjournalistiken (procent).

	Episodisk gestaltning	Tematisk gestaltning	Individuell gestaltning	Samhällelig gestaltning
År				
2007	53	47	17	83
2014	50	50	13	87
Utgivningsområde				
Riks	55	45	12	88
Stockholm	50	50	21	79
Sundsvall	50	50	20	80
Värmland	41	59	15	85
Medietyp				
TV	70	30	15	85
Radio	52	48	14	86
Kvällstidningar	52	48	17	83
Morgontidningar	48	52	14	86
Gratisstidningar	54	46	19	81
Publiceringsform				
Analogt	52	48	15	85
Digitalt	50	50	15	85

Av samtliga politiska nyheter är 51 procent episodiskt och 49 procent tematiskt gestaltade medan 15 procent är individuellt och 85 procent samhälleligt gestaltade. Som framgår av tabell 2 är skillnaderna mellan år, utgivningsområde, medietyp och publiceringsform överlag mycket små. De olika typerna av gestaltningar är ungefär lika vanligt förekommande i alla medietyper oavsett utgivningsår, utgivningsområde och publiceringsform. Det finns dock tre undantag. Vad gäller episodiska respektive tematiska gestaltningar är episodiska gestaltningar vanligare i TV än i övriga medietyper medan tematiska gestaltningar är vanligare i Värmlandsmedier än i övriga medier. Vad gäller individuella respektive samhälleliga gestaltningar är sam-

hällreliga gestaltningar något vanligare i riksmedier och Värmlandsmedier än i övriga medier. Detta är de enda fall där sambanden mellan variablerna är signifikanta.

Den journalistiska stilen i den politiska nyhetsjournalistiken

En annan aspekt av den politiska nyhetsjournalistiken lokalt och nationellt handlar om den journalistiska stilen och det journalistiska förhållningssättet. Ett klassiskt journalistiskt ideal är att journalistiken ska sträva efter objektivitet, vilket ofta tolkas som att journalistiken ska präglas av saklighet och opartiskhet (för en aktuell översikt av forskning och teori kring detta, se Johansson, 2015). Genom att präglas av saklighet och opartiskhet är tanken att journalistiken ska leva upp till den demokratiska uppgiften att ”förse medborgarna med sådan information att de fritt och självständigt kunna ta ställning i samhällsfrågor”, för att citera en tidigare pressutredning (SOU 1995:37 s 156). Samtidigt visar tidigare forskning exempelvis att journalistiken ofta är tolkande snarare än beskrivande (Salgado & Strömbäck, 2012) och präglad av ett fokus på konflikter och negativa nyheter (Lengauer et al, 2012). Utifrån detta finns det skäl att närmare granska den politiska nyhetsjournalistikens karaktär och tilltal och om det finns skillnader över tid eller mellan utgivningsområden, medietyper och publiceringsformer.

I det här sammanhanget kan fyra olika men relaterade dimensioner utskiljas som är relevanta att under-

söka. De två första handlar om i vilken utsträckning journalistiken är präglad av ett personligt respektive opersonligt tilltal och ett känslösamt, emotionellt respektive neutralt, känslolöst tilltal. Resultaten redovisas i tabell 3.

Tabell 3. Journalistiskt tilltal i den politiska nyhetsjournalistiken (procent).

	Personligt tilltal	Opersonligt tilltal	Känslösamt tilltal	Känslolöst tilltal
År				
2007	29	71	26	74
2014	39	61	33	67
Utgivningsområde				
Riks	41	59	34	66
Stockholm	18	82	26	74
Sundsvall	32	68	33	67
Värmland	29	71	16	84
Medietyp				
TV	7	93	30	70
Radio	3	97	12	88
Kvällstidningar	52	48	35	65
Morgontidningar	40	60	32	68
Gratistidningar	17	83	27	73
Publiceringsform				
Analogt	36	64	25	75
Digitalt	33	67	35	65

Resultaten visar att 35 respektive 65 procent av samtliga undersökta politiska nyheter präglas av ett personligt respektive opersonligt tilltal medan 30 respektive 70 procent präglas av ett känslösamt respektive känslolöst tilltal. Samtidigt är skillnaderna mellan år och medier betydligt större än vad gäller gestaltningarna. Flera av sambanden mellan variablerna är också statistiskt signifikanta. Till att börja med har den po-

litiska journalistiken mellan 2007 och 2014 utvecklats i riktning mot ett mer personligt och känslösamt tilltal. Detta kan tolkas som att journalistiken i allt högre grad handlar om att beröra, ett resultat som också framkom i en tidigare studie av tv-journalistikens utveckling i Sverige (Jönsson & Strömbäck, 2007). När det gäller det personliga tilltalet är det samtidigt vanligare i riksmidierna än i övriga medier; minst vanligt är det i Stockholmsmedierna. Det är också vanligare i pressen, och framförallt i kvällstidningarna, än i övriga medier. Däremot är det ingen större skillnad beroende av om nyheterna publiceras analogt eller digitalt.

När det gäller hur vanligt det är att de politiska nyheterna präglas av ett känslösamt tilltal är det vanligast i riksmidierna och Sundsvallsmedierna, men det som framförallt sticker ut är att det är relativt ovanligt i Värmlandsmedierna. Jämförs de olika medietyperna är radio den där ett känslösamt tilltal är ovanligast, medan skillnaderna mellan övriga medietyper är ganska små. Till skillnad från när det gäller gestaltningarna finns det också en skillnad beroende av om de politiska nyheterna publiceras analogt eller digitalt, där det är vanligare med ett känslösamt tilltal i de digitala nyheterna.

De två andra dimensionerna handlar om i vilken utsträckning som den politiska nyhetsjournalistiken präglas av ett negativt respektive positivt tonfall och ett beskrivande respektive tolkande journalistiskt förhållningssätt. Båda dessa är relevanta inte minst eftersom de berör i vilken grad journalistiken tillhandahåller sådan information som gör det möjligt för männis-

kor att *fritt och självständigt* ta ställning i samhällsfrågor. Enligt forskning om bevakningen av valrörelser i svenska nationella medier ger runt 40 procent av nyheterna uttryck för ett tolkande snarare än ett beskrivande journalistiskt förhållningssätt, men skillnaderna mellan olika medier har varit betydande (Strömbäck, 2013; Nord & Stúr, 2009). Frågan är om detta gäller också i andra typer av medier och i den vardagliga politiska nyhetsbevakningen. Svaret framgår av tabell 4.

Tabell 4. Journalistiskt förhållningssätt i den politiska nyhetsjournalistiken (procent).

	Negativ ton	Positiv ton	Beskrivande	Tolkande
År				
2007	84	16	60	40
2014	86	14	52	48
Utgivningsområde				
Riks	86	14	50	50
Stockholm	90	10	70	30
Sundsvall	85	15	52	48
Värmland	75	25	62	38
Medietyp				
TV	90	10	78	12
Radio	96	4	87	13
Kvällstidningar	88	12	39	61
Morgontidningar	83	17	50	50
Gratisstidningar	83	17	70	30
Publiceringsform				
Analogt	83	17	52	48
Digitalt	87	13	58	42

Resultaten visar att 85 procent av alla undersökta politiska nyheter präglas av ett negativt tonfall gentemot de som nyheterna handlar om medan endast 15 procent präglas av ett positivt tonfall. Samtidigt visar de

att 55 procent av de undersökta politiska nyheterna präglas av ett beskrivande och 45 procent av ett tolkande journalistiskt förhållningssätt.

När det gäller det journalistiska tonfallet finns inga större skillnader beroende av publiceringsår, utgivningsområde, medietyp eller publiceringsform. Den enda variabel som det finns ett samband med handlar om utgivningsområde, där de politiska nyheterna i Värmland är mer positiva alternativt mindre negativa än övriga nyheter. När det gäller det journalistiska förhållningssättet finns det fler skillnader. Till att börja med var nyheterna mer tolkande 2014 än 2007. Nyheterna är också mer tolkande i riksmidierna och Sundsvallsmedierna än i Värmlandsmedierna och, framförallt, Stockholmsmedierna. Ett tolkande journalistiskt förhållningssätt är också mycket vanligare i pressen – och framförallt kvällstidningarna och morgontidningarna – än i etermedierna. Däremot är det ingen större skillnad beroende av om nyheterna publiceras analogt eller digitalt.

Sammanfattning och slutsatser

Forskningen om svensk politisk nyhetsjournalistik har nästan helt och hållet handlat om nationella mediers bevakning av valrörelsen. Det finns därför ett stort behov av kunskap om hur de politiska nyheterna utvecklats i ett längre perspektiv, i olika typer av medier, på olika nivåer och på olika plattformar. Det finns många åsikter i debatten om hur den politiska journalistiken utvecklats generellt, men mindre av systematisk analys.

Mot bakgrund av den här jämförelsen mellan 2007 och 2014 kan först och främst konstateras att de politiska nyheterna till stor del är sig lika över tid. Det är mest politiska nyheter i riksmidier och morgonpress, men relativt små skillnader mellan åren vid jämförelser av journalistiska gestaltningar och förhållningssätt. Samhälleliga gestaltningar dominerar stort över individuella gestaltningar och ett negativt tonfall i de politiska nyheterna dominerar stort över ett positivt tonfall. En noterbar skillnad gäller dock det journalistiska tilltalet där andelen artiklar och inslag med ett personligt och känslösamt tilltal ökat från 2007 till 2014. En annan noterbar skillnad handlar om att andelen artiklar och inslag som präglas av ett tolkande journalistiskt förhållningssätt har ökat från 2007 till 2014. Även om man ska vara försiktig med att dra slutsatser när man endast kan jämföra två tidpunkter är dessa resultat intressanta i ljuset av forskningen kring ökad kommersialisering och medialisering av den politiska nyhetsjournalistiken (Allern, 2012; Strömbäck, 2015b).

Resultaten föranleder några allmänna reflexioner. För det första kan konstateras att ryktet om den politiska nyhetens död i det digitaliserade medielandskapet är betydligt överdrivet. Politik är fortfarande en viktig del av nyhetsrapporteringen och den politiska journalistiken utmärks av att i betydande utsträckning nu som förr vara samhällsorienterad och med en genomgående påfallande kritisk grundton. Här finns inte heller några större skillnader mellan analoga och digitala publiceringsformer. För det andra sker en viss förskjutning i riktning mot ett mer personligt och

emotionellt tilltal, och ett mer tolkande journalistiskt förhållningssätt, i de politiska nyheterna. Det gäller framförallt i dagspressen och i synnerhet i kvällspres- sen.

Ur ett demokratiskt perspektiv måste det sägas vara tillfredställande att de traditionellt ”politik- tunga” nyhetsmedierna fortfarande erbjuder ett inne- håll som sannolikt underlättar för människor att fritt och självständigt ta ställning i samhällsfrågor. Samti- digt förefaller mer ytliga politiska nyheter bli mer van- liga i vissa medier vilket på sikt kan leda till ökade kunskapsklyftor mellan olika grupper av medie- användare.

Referenser

- Allern, Sigurd (2012) ‘Journalistiken och kommersia- liseringen’, i antologin *Medierna och demokratin*, redigerad av Lars Nord & Jesper Strömbäck. Lund: Studentlitteratur.
- Asp, Kent & Bjerling, Johannes (2014) *Mediekratin – mediernas makt i svenska val*. Stockholm: Eker- lids.
- D’Angelo, Paul & Kuypers, Jim A. (red) (2010) *Doing News Framing Analysis: Empirical and Theoreti- cal Perspectives*. New York: Routledge.
- Dahl, Robert A. (1998) *On Democracy*. New Haven: Yale University Press.
- Entman, Robert M. (1993) ‘Framing: Toward Clarifi- cation of a Fractured Paradigm’, *Journal of Com- munication*, 43(4), 51–58.

- Iyengar, Shanto (1991) *Is Anyone Responsible? How Television Frames Political Issues*. Chicago: University of Chicago Press.
- Johansson, Bengt (2015) 'Journalistiken, objektiviteten och partiskheten', i antologin *Handbok i journalistikforskning*, redigerad av Michael Karlsson och Jesper Strömbäck. Lund: Studentlitteratur.
- Jönsson, Anna Maria & Strömbäck, Jesper (2007) *TV-journalistik i konkurrensens tid. Nyhets- och samhällsprogram i svensk TV 1990–2004*. Stockholm: Ekerlids.
- Lengauer, Günther, Esser, Frank & Berganza, Rosa (2012) 'Negativity in Political News: A Review of Concepts, Operationalizations and Key Findings', *Journalism*, 13(2): 197–202.
- Nord, Lars & Nygren, Gunnar (2002) *Medieskugga*. Stockholm: Atlas.
- Nord, Lars & Nygren, Gunnar (2007) *Präktiga massmedier. De lokala mediernas valbevakning 2006*. Stockholm: SKL.
- Nord, Lars & Stúr, Elisabeth (2009) *Tyckandets tid: journalistik, kommentarer, valrörelse*. Stockholm: Sim(o).
- Reese, Stephen D., Gandy Jr. Oscar H., & Grant, August E. (red) (2001) *Framing Public Life. Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World*. Mahwah: Lawrence Erlbaum.
- Salgado, Susana & Strömbäck, Jesper (2012) 'Interpretive Journalism: A Review of Concepts, Operationalizations and Key Findings', *Journalism*, 13(2): 144–161.

- Shehata, Adam (2015) 'Journalistikens dagordningar och gestaltningar', i antologin *Handbok i journalistikforskning*, redigerad av Michael Karlsson och Jesper Strömbäck. Lund: Studentlitteratur.
- Shehata, Adam & Strömbäck, Jesper (2014) 'Mediation of Political Realities: Media as Crucial Sources of Information', i antologin *Mediatization of Politics. Understanding the Transformation of Western Democracies*, redigerad av Frank Esser & Jesper Strömbäck. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- SOU 1995:37 (1995) *Vårt dagliga blad – stöd till svensk dagspress*. Stockholm: Fritzes.
- Strömbäck, Jesper (2013) 'Den medialiserade valrörelsejournalistiken', i antologin *Kampen om opinionen. Politisk kommunikation under svenska valrörelser*, redigerad av Jesper Strömbäck & Lars Nord. Stockholm: SNS Förlag.
- Strömbäck, Jesper (2015a) 'Demokratin och det förändrade medielandskapet. Mot ökade kunskapsklyftor och deltagandeklyftor?', i antologin *Låt fler forma framtiden! Bilaga till betänkande av 2014 års Demokratiutredning – delaktighet och jämlikt inflytande*. SOU 2015:96. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Strömbäck, Jesper (2015b) 'Politisk nyhetsjournalistik', i antologin *Handbok i journalistikforskning*, redigerad av Michael Karlsson & Jesper Strömbäck. Lund: Studentlitteratur.
- de Vreese, Claes H. (2005) 'News Framing: Theory and Typology', *Information Design Journal + Document Design*, 13(1), 48–59.